

Uluslararası Ticaret, Ülke Riski ve Finansman Metodu Olarak Teyitli Akreditifler: Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Yurdagül Meral

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İYBF, Uluslararası Ticaret ve Finans Bölümü, Kavacık / Beykoz / İstanbul /

E-Posta: ymeral@medipol.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9244-1994

Article Received: 2019-09-17

Article Accepted: 2019-10-21

Özet

Bu çalışmanın amacı, uluslararası ticaret finansmanında kullanılan uluslararası kurallara tabi olarak açılan teyitli akreditifler ve uygulamada dikkat edilmesi gereken hususların incelenmesidir. Kısaca bankalar tarafından düzenlenen, şartlı bir ödeme emri olarak tanımlanabilecek akreditifler, akreditif şartlarına uyulması ve şart koşulan uygun belgelerin ibraz edilmesi halinde, akreditifi açan banka ve teyit bankası tarafından ihracatçıya/satıcıya ödeme taahhüdü verilmektedir. Özellikle ihracatçı için en güvenli ödeme yöntemi olarak kabul edilen akreditifli ödeme yönteminde, olası ülke ve akreditifi açan banka riskini önlemek için genellikle ihracatçının ülkesindeki bir banka tarafından akreditife teyitini ekleyen teyit bankası, akreditifi açan bankanın yanı sıra, ikinci banka olarak akreditifte şart koşulan belgelerin ibrazı halinde ödeme yapacağını taahhüt etmektedir. Sonuç olarak, ihracatçı/satıcı için mal bedelinin ödenmemesi veya gecikmesi ve ithalatçı/satıcı için ise malların teslim edilmemesi veya geç teslim edilmesi gibi sorunların önlenmesi için öncelikle taşıma belgelerinin ve sigorta poliçesinin banka/teyit bankasına adına veya emrine düzenlenmeleri ve tüm takım taşıma belgelerinin mallarla ithalatçıya değil, bankalara teslim edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İthalat İhracat Yönetimi, Uluslararası Ticaret Finansmanı, Teyitli Akreditif, ICC.

JEL Kodu: F3, F10, F13

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

International Trade Finance, Country Risk and Confirmed Letter of Credit as Financing Method: Key Points in Application

Abstract

The purpose of this study is to examine the confirmed letters of credit, which are used in international trade finance and are subject to the international rules. In short, letters of credit can be defined as a conditional payment order issued by a bank, and guarantees payment if the terms of the letter of credit are complied with and the required documents in compliance with are submitted. In this method if the letter of credit is confirmed there are two separate banks, issuing bank and the confirming bank which provide payment security to the exporter/seller. In order to avoid country risk and the issuing bank risk, a bank usually in exporter's country becomes the confirming bank by adding its confirmation to the letter of credit, in this case there are two banks providing payment security to the exporter/seller. This method is accepted as the safest payment method for the exporter. As a result, in order to prevent problems such as non-payment or delayed payment for the exporter / seller and avoiding non-delivery or late delivery of the goods for the importer / seller, first of all the transportation documents and insurance policy should be issued in the name of the bank and full set of transportation documents and insurance policy must be delivered to the banks and not sent the importer with the goods.

Keywords: Import Export Management, International Trade Finance, Confirmed Letter of Credit, ICC.

JEL Code: F3, F10, F13

Giriş

Uluslararası ticaretin finansmanında kullanılan ve en güvenli yöntem olarak kabul edilen akreditifler, standart kabul görmüş uluslararası kurallara göre düzenlenmektedir. Hem ithalatçıyı, hem de ihracatçıyı koruyan bu ödeme yönteminde, dikkat edilmesi gereken hususlar bu çalışmada ele alınacaktır. Akreditifler, bankalar tarafından düzenlenen, akreditif şartlarına uyulması ve şart koşulan uygun belgelerin ibrazı halinde ihracatçıya, ithalatçıdan bağımsız olarak, akreditifi açan bankanın ödeme taahhütü ya da ödeme güvencesi verdiği uluslararası ticaret finansman metodlarından birisidir. Öncelikle, ICC'nin akreditiflerle ilgili yayınları, akreditiflerle ilgili kılavuz yayınlarına göre akreditifler ve türlerine kısaca değinilecek, daha sonra teyitli ve teyitsiz akreditif farkları ve uygulamada dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanarak, literatürde konu ile ilgili yayınlar açıklanacaktır.

Akreditif Tanımı ve Türleri

Akreditif kısaca, bir banka tarafından düzenlenen şartlı bir ödeme emri olup, akreditif şartlarının yerine getirilmesi ve akreditifte şart koşulan, uygun belgelerin ibrazı halinde, akreditifi açan banka tarafından ödeme yapılacağına taahhüdü olarak tanımlanabilir. Akreditif tahtında ödeme yapılabilmesi için lehtarın, akreditifin kullanılacağı bankaya akreditif şartlarına uygun vesaik ibraz etmesi zorunludur. Akreditifler, uluslararası ticaret finansmanında yaygın olarak kullanılan bir araç olup, uluslararası kurallara tabi olarak düzenlenmektedir. Dönem dönem ICC tarafından güncellenen kuralların son versiyonu, 2007 yılında yürürlüğe giren, 600 sayılı kurallara tabi olarak düzenlenmektedir (ICC, 2007).

Akreditifler, uluslararası ticaret finansmanında yaygın olarak kullanılan bir araç olup, uluslararası kurallara tabi olarak düzenlenmektedir. Akreditifler, uluslararası ticarete hem ithalatçıyı, hem de ihracatçıyı korudukları, arada güven kurumu olarak bankaların kullanıldığı, her iki taraf için de diğer ödeme yöntemlerine göre en yüksek

güvenceyi sağlayan bir finansman metodudur. UCP 600, madde 2'de, ticari akreditif veya teminat (standby) akreditifi ayrımı yapılmaksızın yapılan akreditif tanımında, lehdarın, akreditifte şart koşulan uygun belgelerin ibrazı kaydıyla, bağımsız ve güvenilir bir üçüncü taraf olan bankanın ödemeyi yapacağını taahhüt ederek, lehara güven sağlayarak, dış ticaretin finansmanını kolaylaştırmaktadır. Ticari akreditifler, UCP 600 ve uluslararası standart bankacılık uygulamalarında detayları verilen uluslararası kabul görmüş akreditif kurallarına göre; Bir başvuru sahibine (lehdara) eşzamanlı olarak rahatlık sunarken, bu ödemenin ancak bu şartları yerine getiren öngörülen belgelerin sunulması üzerine yapılmasını sağlayacaktır. Geleneksel bir ticari akreditifin kullanımı, teminat akreditifinkinden önemli ölçüde farklıdır. Ancak her iki akreditifinde, yani ticari akreditifinde, teminat akreditifinin de temel yükümlülüğü aslında aynıdır, yani akreditifte şart koşulan belge/belgelerin ibraz edilmesi karşılığında ödemenin yapılması, her iki durumda da akreditifi açan tarafın/bankanın, mallarla, hizmet veya performans ile ilgili değildir, akreditifi açan taraf için akreditif şartlarına uyulması ve akreditifte şart koşulan uygun belgelerin ibrazı halinde ödeme taahhüdünün yerine getirilmesi gerekmektedir.

Akreditif kısaca, bir banka tarafından düzenlenen şartlı bir ödeme emri olup (Meral, 2018), akreditif şartlarının yerine getirilmesi ve akreditifte şart koşulan, uygun belgelerin ibrazı halinde, akreditifi açan banka tarafından ödeme yapılacağına taahhüdü olarak tanımlanabilir. Akreditif tahtında ödeme yapılabilmesi için lehtarın, akreditifin kullanılacağı bankaya akreditif şartlarına uygun vesaik ibraz etmesi zorunludur.

Uluslararası ticaretin finansmanı için kullanılan akreditifler ICC'nin 600 sayılı yayını, (UCP 600, Madde 2) de, "Kredi" tanımı altında akreditif adı ve tanımlanması nasıl olursa olsun (ticari akreditif, teminat akreditifi, küşat mektubu vb.) akreditifi açan bankanın (amir banka), lehdarın akreditife uygun ibrazı karşılığında ödeme taahhüdünü yerine getireceği şeklinde tanımlanmaktadır. Ödeme taahhüdü, söz konusu maddeye göre, akreditifi açarak ödeme taahhüdü altına giren akreditifi açan

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

banka tarafından veya teyidini ekleyerek akreditifi açan banka ile aynı şekilde ödeme taahhüdü altına giren farklı bir ikinci banka tarafından aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmektedir.

Görüldüğünde ödemeli (sight payment), akreditif belgelerinin ibrazı üzerine ödeme yapmak (maksimum 5 iş günü içinde incelemesini tamamlayarak),

Vadeli ödeme (deferred payment) vadeli ödeme yükümlülüğü altına girerek, ödeme vadesinde ödeme yapmak (uygulamada şifreli mesaj ile ihracatçıya vade tarihi ve tutarı şifreli swift mesajı ile taahhüt edilir),

Poliçe kabulü (acceptance) lehtar tarafından çekilen poliçeyi kabul ederek, poliçenin vadesinde ödemeyi gerçekleştirmek anlamına gelmektedir.

Aynı madde altında tanımlanan iştirah (Negotiation) yolu ile ödeme ise akreditifi açan veya teyit bankası dışında, lehtar/ihracatçı tarafından başka bir banka, üzerine çekilen poliçenin ve/veya belgelerin, görevli bankanın (amir banka, teyit bankası vb.) ödeme yapmasından önce lehtara avans ödeme veya avans ödeme yapılacağı kabul edilerek satın alınması anlamına gelmektedir. ramburse edilmesi gereken banka iş gününde veya daha önce görevli banka tarafından lehtara avans ödeme yapılarak veya avans ödeme yapılacağı kabul edilerek satın alınması anlamına gelmektedir.

ICC tarafından dönem dönem güncellenen uluslararası akreditif kuralları, ilk kez 1933'de yayınlanarak, daha sonra, 1951, 1962, 1974, 1983, 1994'te ve son olarak 1 Temmuz 2007'de yürürlüğe giren son versiyonu UCP 600 yayınlanmıştır. 2007'de yapılan revizyonuna göre, Temmuz 2007 tarihinden itibaren de UCP 600 (ICC,2007) sayılı kurallar dizisi ile “*Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama*” çerçevesi yeniden tanımlanmıştır.

Söz konusu revizyonla, ICC akreditiflere ilişkin kurallarda genel olarak, red bildirimine ilişkin uygulama değiştirilmiş, vadeli veya kabul kredili bir akreditif açarak, bir bankayı görevlendirmekle amir bankanın o görevli bankaya aynı zamanda iskonto işlemi yapma yetkisi de vermiş olacağı, bankaların ibraz edilen belgeleri

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

inceleme süresi 7 iş gününden, azami 5 banka iş gününe düşürülmüş ve 21 günlük ibraz süresinin ise taşıma belgelerinin orijinalinin ibrazına bağlı olarak değiştirilmiştir. Belgelerin akreditifte belirtilen şartlar ile, bire bir aynı bir aynılık yerine ters düşmeme, daha esnek 'inconsistency' kuralının devreye girdiği, ve taşıma belgesi, taşımacıdan (carrier), araç sahibinden (owner), kaptandan (master) veya kiralayandan (charterer) başka herhangi bir tarafça düzenlenebileceği (lehdar dahil) değişiklikleri gerçekleştirilmiştir.

Bu kurallar ile dış ticaretin gerekleri ve rekabet koşulları çerçevesinde ortaya çıkan farklılıklar/standart dışı uygulamalar da açıklanmıştır. Söz konusu revizyonla, ICC akreditiflere ilişkin kurallarda genel olarak, red bildirimine ilişkin uygulama değiştirilmiş, vadeli veya kabul kredili bir akreditif açarak, bir bankayı görevlendirmekle amir bankanın o görevli bankaya aynı zamanda iskonto işlemi yapma yetkisi de vermiş olacağı, bankaların ibraz edilen belgeleri inceleme süresi 7 iş gününden, azami 5 banka iş gününe düşürülmüş ve 21 günlük ibraz süresinin ise taşıma belgelerinin orijinalinin ibrazına bağlı olarak değiştirilmiştir. Belgelerin akreditifte belirtilen şartlar ile bire bir aynılık yerine ters düşmeme, daha esnek 'inconsistency' kuralının devreye girdiği ve taşıma belgesi, taşımacıdan (carrier), araç sahibinden (owner), kaptandan (master) veya kiralayandan (charterer) başka herhangi bir tarafça düzenlenebileceği (lehdar dahil) değişiklikleri gerçekleştirilmiştir.

Akreditif Türleri

International Financial School'un, akreditiflerle ilgili kılavuzunda (IFS, 2013), akreditif türleri aşağıdaki gibi gruplandırılmaktadır.

Ticari Akreditifler ve Teminat Akreditifleri

Akreditif türleri ise temel olarak ticari akreditifler ve teminat akreditifleri olarak ikiye ayrılabilir.

Ticari akreditif, akreditif şartlarına uyulması ve talep edilen uygun belgelerin ibrazı halinde ödeme taahhüdünde bulunmaktadır. ICC'nin

InTradersInternationalTradeAcademicJournal Vol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

Akreditiflere ilişkin Birörnek Usuller ve Uygulama ile ilgili kurallarına tabi (bu yayın tarihinde geçerli olan son versiyon, 2007 Revizyonu 600 Sayılı ICC yayını) olarak açılmaktadır.

Teminat Akreditifleri: Teminat akreditiflerinde ise şartların yerine getirilmemesi halinde ödemenin yapılacağı taahhüt edilmektedir, her ne kadar ismi akreditif kelimesi kapsamakta ise de teminat mektupları statüsündedir (Meral, 2019). Teminat akreditifleri oldukça esnek olup, çeşitli (serbest konulu) ödeme senaryolarını güvence altına almak için kullanılmaktadır. Geçici, kati, avans, ödeme (vadesinde ödenmemesi halinde), kontrgaranti olarak kullanılmaktadır. Teminat akreditifleri, ISP98 ve UCP600'e göre açılabilir.

Diğer akreditif türleri ise karakteristik özelliklerine göre belirlenmekte olup, bazı temel özellikler tüm akreditifler için geçerli olmakla birlikte bazıları ise akreditif metnine özel olarak eklenen ibarelerle kazanılmaktadır.

Dönülebilir Akreditifler ve Dönülemez Akreditifler

Dönülebilir Akreditifler: Her ne kadar ICC'nin 600 sayılı yayını ile artık akreditifler yapıları itibari ile geri dönülemez olmakla birlikte, nitekim son versiyonda, dönülebilir veya dönülemez kaydı olmasına gerek kalmaksızın, başka bir deyişle hiçbir (dönülür veya dönülemez) ifadesini içermeyen akreditifler geri dönülemez olarak açılmış kabul edilmektedir (UCP600, Madde3). Ancak, ICC'nin diğer uluslararası kuralları içeren yayınlarında olduğu gibi akreditiflerle ilgili kuralları kapsayan 600 sayılı ICC Yayını da daha önceki yayınları geçersiz hale getirmemektedir. Örneğin 500 sayılı yayınında, akreditifler geri dönülebilir olarak açılabilirdiğinden, bir akreditif ICC'nin 500 sayılı yayınına tabi olarak açılabilirdiği gibi yine tüm ICC uluslararası kurallarında, "aksine bir hüküm" getirilmedikçe söz konusu kurallar geçerli olmaktadır, yani mevcut 600 sayılı yayınının herhangi bir maddesi çıkarılabilir veya aksine bir hüküm ile geçersiz hale getirilebilir. Bu nedenle, akreditifte 'geri dönülebilir' ibaresinin olmamasına, önceki yayınlara atıfta

bulunulmamasına dikkat edilmelidir.

Geri dönülebilir akreditifler, lehdara ödeme güvencesi sağlamamaktadır. Ayrıca geri dönülebilir bir akreditif, açan banka tarafından heran değiştirilebilmektedir. Hatta lehdara dahi haber verilmeksizin heran iptal edilebilmektedir. Akreditif kapsamında belgelerin ibrazı durumunda iptal edilememekle birlikte, tüm bu nedenlerin göz önünde tutularak ‘geri dönülebilir’ ibaresi veya 500 sayılı yayına atıfta bulunulan bir akreditife hiçbir şekilde teyit eklenmemeli ve transferable (yani devredilebilir) olması halinde dahi devredilmesine onay verilmelidir.

Dönülemez Akreditifler: Dönülebilir akreditifler gibi iptal edilemezler ve değiştirilemezler. Akreditifi açan bankanın ve lehdarın mutabakatı olmaksızın değiştirilmesi mümkün değildir ve ICC 600 sayılı yayını ile bu durum daha da güçlendirilmektedir. Bu nedenle, lehdar, akreditif amirinden (örneğin ithalatçı) bağımsız olarak, akreditif açan bankanın, akreditif şartlarına uyması ve şart koşulan uygun belgeleri ibraz etmesi halinde, ödeme taahhüdü olduğunun güvencesine sahiptir.

Devredilebilir (Transferable) ve Karşılıklı (Back-to-back) Akreditifler

Devredilebilir akreditifler ve karşılıklı (back-to-back) akreditifleri uygulamaları genellikle aynı amaçla açılmaktadır. Operasyonel risk açısından, devredilebilir akreditiflerin, karşılıklı (back-to-back) akreditiflere göre daha kolay yönetilebildiği için tercih edilmesi gerektiği öne sürülmektedir (Meral, 2019). İhracatçılar lehine açılan akreditif, malların gönderilmesinden sonra ihracatçının akreditif tahtında mal bedelini talep etmesidir. İhracatçının malları kendisinin üretmesi durumunda uygun olup ancak bazı durumlarda alıcı, malları başka bir üreticiden temin etmektedir. Bu durumda, aracı yatırımcının malları önce üreticiden satın alması gerekeceğinden, üreticiye yani 2.lehdara akreditifin devredilmesine izin veren devredilebilir akreditif açılmasını talep edecektir. Devredilebilir akreditiflerin temel amacı, aracıya açılan akreditifin, aracının malları satın aldığı üreticiye (2.lehdar) devredilmesine izin

vererek, aracının (1.lehdar) akreditifin ödeme taahhüdünü güvence olarak kullanılabilmesidir.

Karşılıklı (Back-to-back) akreditiflerin farkı ise benzer bir durumda devredilebilir akreditiflerde aracı lehine açılan tek bir akreditif varken, aynı akreditif altında üreticiye (2.lehdar) devir mümkün olup, karşılıklı akreditiflerde ise aracı lehine açılan 1.akreditif teminat olarak kabul edilerek, üretici (2.lehdar) lehine ikinci tamamen birbirinden bağımsız, 2.bir akreditif açılmaktadır. Başka bir deyişle karşılıklı akreditiflerde iki farklı, birbirinden bağımsız akreditif söz konusu olup, devredilebilir akreditiflerde ise tek bir akreditif tahtında işlemler devir yoluyla yürütülmektedir.

Belgesiz (Temiz) Akreditifler

Belgesiz/temiz akreditiflerin en temel özelliği, açan bankanın ödeme yapmak için kendi üzerine çekilen bir polise dışında hiç bir belgeye gerek olmamasıdır. Eskiden ödeme bankasının, lehdara sadece seyahat çeki imzalaması karşılığı, seyahat çeki bedelini öderken, aynı zamanda seyahat çekini düzenleyen bankadan, seyahat çeki bedelini talep etmekdeydi, benzer şekilde, bu akreditif türü de mal hareketini veya hatta ödenmeyen bir borcun ödenmesi için değil, çeşitli ticari amaçlar için örneğin ödeme direk ödeme teminat mektubu gibi kullanılabilmektedir.

Peşin Ödemeli Akreditifler (Red Clause)

İhracatçıya, sevkiyat öncesi mal bedelinin bir kısmının avans olarak açılan akreditif içinden ödemesi yapılması ithalatçı tarafından kabul edilirse, ihracatçıya ödenen avans mallar yüklendikten sonra akreditif tahtında ödemenin yapılabilmesi için istenen belgelerin ibrazı karşılığı ödemedden ihracatçıya ödenecek tutardan avans tutarı düşülerek, avansın ödenmesi sağlanır.

Rotatif Akreditifler

Yenilenebilen/dönen/rotatif akreditifler, uzun süre devam eden bir ticari ilişkiye sahip alıcılar ve satıcılar arasında kullanılmaktadır. Yenilenen akreditifler, özel bir

değişiklik yapılmaksızın, otomatik olarak yenilenmesini yani aynı şartlarla yeniden geçerli olmasını sağlayacak şekilde açılmaktadır. Bu düzenleme, alıcılar ve satıcılar açısından sadece banka masraflarından tasarruf etmekle kalmayıp, aynı zamanda her bir değişiklikle ilgili kayıtların tutulmasında ve gönderilerin bu değişikliklere uyup uymadığının izlenmesinde ortaya çıkan genel masrafları da azaltabilir. Akreditifin yenilenmesi/devam edebilmesi belirli bir değişiklik yapıldığında değil belgelerin nakliyesi veya sunulması üzerine veya belirli bir zamanda, yani her ayın 1'i gibi olabilir, akreditif otomatik olarak yenilenebilir, bu tip akreditiflere yenilenen/dönen/rotatif akreditifler olarak tanımlanmaktadır. Yenilenen akreditiflerinin düzenlenmesinde, UCP 600 sayılı yayının 32. maddesini (kısımlar ve partiler halinde yüklemeler ve kullanımlar) konulu maddenin geçerli olmadığı notu düşülmelidir. Akreditifte bir kullanımın veya yüklemenin verilmiş olan süreler içinde kısımlar/partiler halinde yapılması şarta bağlandığı ve herhangi bir kısım/parti o kısım/parti için izin verilen süre içinde kullanılmadığı veya yüklenmediği takdirde geçersiz olacaktır maddesi hariç tutulmalıdır.

Süresiz ve Yenilenebilen (Yılda Bir) Akreditif

İşlem kapsamı yükümlülüğün kolay belirlenemediği işlemlerde ve bu işlemin niteliği gereği (örneğin, belirli sigorta risklerinin üstlenilmesi durumunda), yükümlülüğün kapsamı ölçülemez nitelikte (genellikle sorumluluğa neden olan olaydan birkaç yıl sonra), bankalar süresiz veya yıllık olarak yenilenebilir akreditifler açılabilmektedir. Diğer akreditiflerden daha uzun bir süre için kullanılabilir ve sadece akreditif lehdarı tarafından mevcut vade tarihinden önceden belirlenmiş bir süre için veya daha önce belirlenmiş bir süre önceden bildirilmiş olması kaydıyla iptal edilebilir veya değiştirilebilir. Bu akreditifler genellikle süresiz veya yıllık yenilenebilir olarak, uzun vadeli genellikle teminat akreditiflerinde görülmektedir. Yıllık yenilenebilir olarak açılan süresiz akreditifler genellikle 'işbu akreditif her yıl sonunda, hiçbir yazılı değişikliğe gerek kalmaksızın otomatik olarak bir yıl uzatılacaktır.' gibi bir ibare içerirler.

Yardıml Sözlşmeleri Altında Açılan Akreditifler

Yardıml koşullarının bir parçası olarak, yardıml kuruluşları (Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Asya Kalkınma Bankası ve Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası gibi), belirli yetkili bankalar lehine geri ödeme niyeti veya taahhüt mektupları düzenleyebilirler. Bu geri ödeme niyet veya taahhüt mektupları, bu tür yardıml sözleşmeleri kapsamında akreditif açma, onaylama veya ihbar etmeyi kabul eden yetkili bankaların, nasıl ödeme yapacağını açıklamaktadır, yapılan ödemeleri nasıl geri alacaklarını gösterdikleri için genellikle 'nitelikli geri ödeme sözleşmeleri' olarak tanımlanmaktadır. Bu tip nitelikli sözleşmeler genellikle akreditif açılış ve ödeme sürecinde izlenecek genellikle spesifik prosedür detayları kapsamaktadır, malların sadece donör ülkelerden temin edilmesi ve bu ülkelerde faaliyet gösteren gemilerde sevk edilebilmesi gibi şartları içerebilmektedir. Bankalar, ödünç veren kurumun zorunlu prosedürlerinin titizlikle takip edilmesini sağlamak için verilen akreditiflerin operasyonlarında büyük özen göstermelidir. Bu akreditiflerin neredeyse kaçınılmaz bir özelliğı ise yardıml kuruluşlarındaki çeşitli bölümlerden gerekli yanıtları almadaki gecikmedir, çünkü genellikle süreci ilerletmek için önceden tanımlanmış prosedürleri takip etmeleri gerekmektedir.

Hükümsüz/Geçersiz Akreditifler

Uluslararası bankacılık topluluğı, ICC ile birlikte, her zaman akreditif açan tarafları, lehdarın kontrol edemediğı koşulları da dahil ederek lehdarın konumunu zayıflatma girişimlerini her zaman caydırmıştır. (ICC 600 sayılı yayın 11-b alt maddesi). Bu tür girişimler akreditifin vaadini zayıflatmak ve gücünü, ithalatçı ülkenin devlet gereksinimlerinde veya emlak yerleşimleri gibi belirli işlem türlerinde kökenlerine sahip olan bir ödeme aracı olarak kullanmaktadır. Ne yazık ki, bazen ithalatçı/amir akreditif başvurusunda, akreditif şartları arasında istenen belgelerden birisinin amir tarafından ibraz edilmesi şartı koyarak, ödemenin kontrolünü ellerinde tutmaya çalışmaktadırlar. Amir ve lehdar birlikte bu şart konusunda anlaşmış olsalar dahi ve

hatta bu bankaları ilgilendiren bir konu olmasa dahi, ISP 98, 4,10. Maddesinde belirtildiği gibi bu tip bir maddenin Kabul edilmemesi gerekmektedir. Böyle bir şart içermemelidir. Bu tip akreditifin geçersiz hale gelmesini sağlayan madde örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Ödemeler, yalnızca mallar gümrükten çekildikten sonra yapılacaktır;
- Akreditif, yalnızca bir ithalat lisansı verilmiş bir değişiklik yapıldığında yürürlüğe girecektir;
- Akreditif, yalnızca karşılıklı (back-to-back) akreditifin ihracat sürecinin tamamlandığına dair alındı belgesi ibrazıyla geçerli olacaktır.
- Bu akreditif akreditifi açan banka tarafından kabul edilecek olan bir katı-I teminat mektubunu alındı belgesi geçerli olacaktır.

Teyitli ve Teyitsiz Akreditifler

Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed Letter of Credit)

Akreditif metninde teyitsiz olduğu bildirilir veya teyit konusunda hiçbir açıklamada bulunmazsa, akreditif teyitsiz olarak açılmış kabul edilmektedir. Bu tür akreditiflerde lehdarın bankası akreditifi lehdara sadece ihbar etmekle yükümlü olup, ödeme konusunda herhangi bir sorumluluk üstlenmemektedir. İhbar bankasının ödeme konusunda herhangi bir sorumluluğunun olmadığı akreditif türüne teyitsiz akreditif denilmektedir. Alıcının bankası tarafından akreditif metninde akreditifin teyitsiz olduğu belirtilir veya teyit konusunda herhangi bir açıklama olmaması halinde, akreditifin teyitsiz olarak açıldığı kabul edilmektedir. Bu durumda lehdarın ülkesindeki banka, söz konusu akreditifi sadece swift ile gelmişse, akreditifin şifreli mesaj ile gelip gelmediğini kontrol ederek, posta ile gelmişse imzaların uygunluğunu kontrol ederek, lehdara sadece ihbar eder. Uygun sevk vesaikinin ibrazında ödeme yapılacağına dair herhangi bir taahhüt ve sorumluluk üstlenmemektedir.

Teyitli Akreditif (Confirmed Letter of Credit)

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

Teyitli akreditifler, ICC 600 sayılı yayının, 2.maddesine göre, lehdar onay vermediği sürece değiştirilemez ve iptal edilemez akreditif türüdür. Genellikle başka bir ülkede, ithalatçının ülkesinde bulunan, ithalatçının bankası tarafından açılan akreditife, ihracatçının talebi üzerine, ihracatçının kendi ülkesindeki, güvendiği bir bankanın ödeme yükümlülüğünün üstlenilmesini zorunlu kılan bu akreditiftir. Akreditifi açan bankanın ödeme taahhüdünün yanı sıra, genellikle ihracatçının ülkesindeki ikinci bir bankanın da, akreditifi açan bankanın talebini kabul eden, bankanın teyidini eklemesi ile 2.bankanın yani akreditifi açan bankanın yanı sıra, teyit bankasının da akreditifi açan banka ödeme yükümlülüğü olduğundan, lehdarın ödeme konusunda, hem akreditifi açan banka, hem de teyit bankası olarak, çifte güvencesi bulunmaktadır. Akreditiflerde teyit sonrası olası değişiklikleri, teyit veren banka onaylamak zorunda değildir (600 Sayılı Yayın Madde 10b).

Müşterisinin, akreditif açılış talebi, genellikle ihracatçının ülkesindeki bir banka tarafından teyitli olarak açılmasını istiyorsa, akreditifi açan banka, akreditif metninde, genellikle ihracatçının ülkesinde olan bankadan, kendisi tarafından açılan akreditife, teyitini eklemesini talep ederek, akreditif metnini gönderir. İhracatçının ülkesindeki, banka bu talimata uygun hareket edip, teyitini eklerse, aynen akreditifi açan banka gibi akreditif şartlarına uyulup, akreditifte şart koşulan uygun belgelerin ibrazı halinde, ödeme taahhüdü vermiş olur. Yani ithalatçının bankasının ödeme yapmasını beklemeksizin, ithalatçının bankası ve ithalatçının ülkesindeki riski alarak teyitini ekleyen banka olarak teyit bankası da uygun vesaik ibrazında ihracatçıya ödeme yapacaktır. Böylece ihracatçının elinde sadece akreditifi açan bankanın değil, kendi ülkesindeki (muhtemelen kendi bankasının veya güvenebileceği, tanıdığı, bildiği bir bankanın) teyit bankasının da ödeme taahhüdünü de almış olacaktır. İki bankanın ödeme taahhüdü yani güvencesi ile akreditif tahtında yükleme yapabilecektir.

Teyitli akreditifler genellikle ihracatçının, sadece ithalatçıya güven duymadığı durumlarda başvuru bir yöntem olmayıp, ithalatçının bankası, yani akreditifi açan bankaya da güven duymaması halinde talep edilmektedir. Bu durumda, ihracatçı,

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

ithalatçıdan, güvendiği genellikle kendi ülkesindeki ikinci bir bankanın görüldüğünde veya vadede ödeme yapmasını talep edebilir. Teyit talebini kabul ederek, teyidini bekleyen ikinci banka, amir (akreditifi açan) bankası ödeme sorumluluğunu yerine getirmeyip, ödeme yapmasa, amirin ülkesindeki rejim vb. değişikliği nedeniyle, istese dahi yapamaması durumunda, teyit bankası, ihracatçının akreditif şartlarına (son yükleme tarihi, akreditif vadesi, ibraz süresi vb.) uyması ve akreditifte şart koşulan uygun belgelerin ibrazı halinde ekonomik ve ithalatçının ülkesinin politik risklerini üstlenerek, ödemeyi yapmakla sorumludur. Bu nedenle teyidini ekleyen teyit bankası artık akreditifte açan banka gibi sorumluluk üstlendiğinden, teyitli akreditifin değiştirilmesi, iptal edilmesi vb. sadece açan banka, ithalatçı ve ihracatçı mutabakatı ile değil, teyit bankasının da onayı ile mümkün olabilmektedir. Özellikle ülke riskinin yüksek olduğu ülkeler ile ticaret yapıldığında sık kullanılan uluslararası ticaret finansman aracı olarak kullanılmaktadır (Aydın, 2012).

Ancak teyitsiz akreditiflerde sadece açan bankanın masraf ve komisyonları söz konusu iken teyitli akreditiflerde ise ikinci bir bankanın açan bankanın tüm sorumluluklarını üstlenerek, teyidini ekleyen bankanın da masraf ve komisyonları eklendiği için akreditifin maliyeti yükselmektedir, özellikle teyitli akreditifler ülke riski yüksek ülkeler ile ticarete kullanıldığı için ülke riski nedeniyle de akreditifi açan bankanın maliyetinden daha pahalı olabilmektedir.

Özetle, eğer bir akreditif, akreditifi açan, yani amir bankanın dışında yani akreditifi açan bankanın yanı sıra, ikinci bir bankanın daha, yani çifte bankanın ödeme garantisini taşıyor ise akreditif teyitli akreditif olarak kullanılmaktadır.

Uluslararası Teyitli Akreditif Kuralları (UCP 600)

Akreditifler UCP 600 sayılı uluslararası kurallarına tabi olarak açılabilirler. ICC'nin 600 sayılı yayının, 2.maddesinde, 'lehdar' bu kurallar çerçevesinde, lehine akreditif açılan olarak tanımlanmaktadır, yani ihracatçı, satıcı, uygun ibraz (complying presentation) ise akreditifin şartlarına, bu kuralların uygulanabilir hükümlerine ve

uluslararası standart bankacılık uygulamasına uygun bir ibraz anlamında kullanılmaktadır. Aynı maddede tanımlanan teyit (confirmation) ise şöyle tanımlanmaktadır, “teyit, amir bankanın kesin yükümlülüğüne ek olarak teyit bankasının uygun bir ibrazı karşılayacağına veya iştirah edeceğine ilişkin kesin bir yükümlülüğü anlamına gelir”. Teyit bankası (confirming bank) ise, amir bankanın talebi veya verdiği yetki üzerine akreditife teyidini ekleyen banka anlamına gelmektedir. Teyit bankası, şart olmamakla birlikte genellikle, görevli ve ihbar bankası olan banka, teyidini ekleyerek, yani lehdara karşı, akreditifi açan bankanın taahhüdüne ilaveten, akreditifi açan bankadan bağımsız olarak, geri dönülemez, ödeme taahhüdünde bulunması halinde teyit bankasına dönüşmektedir. Akreditif teyit bankası gişelerinde ödenebilir hale dönüşmektedir.

Akreditifi açarak, ödeme taahhüdünde bulunan akreditifi açan banka ile aynı yükümlülük altına girmektedir. Bu nedenle, teyit eklenen akreditif artık akreditif, teyit bankası gişelerinde kullanılabilir hale gelmektedir. Uygun belgelerin ibrazı halinde akreditif açan bankadan bağımsız olarak, teyit bankası tarafından ödeme taahhüdünün yerine getirilmesi gerekmektedir.

UCP 600, Madde 8’de yapılan değişiklikte teyit bankası sorumluluğu yeni „honour“ terimi ile “without recourse negotiation” yükümlülüğü... yani vadeli ve kabul kredili akreditiflerde teyit bankasının diğer bir görevli bankaya yapacağı rambursmanın o diğer görevli bankanın iskonto işlemi yapıp yapmadığına bakılmaksızın ödeme vadesinde gerçekleştirileceği açıkça belirtilmektedir. İlgili madde ayrıca, teyidini eklemesi talep edilen bankanın, teyidini eklemek istememesi halinde, akreditifi açan bankaya gecikmeksizin bildirerek, akreditifi teyitsiz ihbar edebileceğini belirtmektedir.

ICC’nin 745T Uluslararası Standart Bankacılık Uygulamaları, (ISBP745, paragraf no.11) göre, teyit eklenmesi durumunda, bir akreditif herhangi bir bankanın gişelerinde kabul yöntemiyle kullanılabilir olsa dahi, poliçe, poliçeyi kabul eden, teyit

eden banka üzerine düzenlenecektir.

Bir akreditif bir teyit bankasının gişelerinde poliçe kabulü yöntemiyle kullanımda bulunduğu poliçenin o teyit bankası üzerine düzenlendiği ve ibrazın rezervli olduğu durumda teyit bankası teyidini tekrar geçerli kılmayı istemediği takdirde lehtar ibrazın amir banka üzerine düzenlenmiş bir poliçe eşliğinde veya poliçe olmaksızın olduğu gibi amir bankaya gönderilmesi için talepte bulunabilir.

Özetle, teyitli ihracat akreditiflerinde, ihracatçının akreditif koşullarına uygun vesaikin teyit bankasına ibraz etmesi kaydı ile, görüldüğünde veya akreditifte öngörülen vadede lehdara ödeme yükümlülüğü doğmaktadır. Teyit bankası, amir banka riskinin yanı sıra, amir bankanın bulunduğu ülke riski ve ibraz edilen belgelerin akreditif şartlarına uygunluğunun incelenmesi vb. belge riskini de üstlenmektedir (Meral, 2018).

Sessiz Teyit (Silent Confirmation)

Bazen görevli bankalar genellikle ihracatçıya rücu hakkı ile ödeme yapabilirler veya ibraz edilen belgeleri iştira etseler de, bazı durumlarda lehdara akreditife teyit eklemiş gibi taahhütte de bulunabilirler. Uygulamada uzun süredir var olan bu duruma bankalar tarafından verilen sessiz teyit (silent confirmation) süreci, lehdarın talebi üzerine akreditif tahtında geri dönülmez bir sorumluluğu bulunmayan bir üçüncü bankanın veya görevli bir bankanın akreditifi satın alma veya teyit etme taahhüdünde bulunmasıdır.

Bu taahhüt ya da teyit, akreditifi açan bankanın talebi ya da onayıyla değil, lehdarın genellikle ihracatçının talebiyle gerçekleştiğinden, akreditifi açan bankaya (amir banka) bilgi verilmediğinden, 'sessiz teyit' olarak isimlendirilmektedir.

Taahhüt veya sessiz teyit veren bankanın, akreditifi açan bankaya ürcü hakkı olmadığı için normalde bu bankanın ihracatçıdan, haklarını sessiz teyit veren bankaya devrettiğine dair ibraname almakta ısrar etmelidir. Ayrıca lehdar ile akreditifle ilgili tüm değişiklikler için kendisinden ön onay alınması gerektiğine dair bir anlaşma

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

yapmalıdır.

Teyitli Akreditif/Akreditif Uygulamalarında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar:

Taşıma Belgeleri

Taşıma Belgelerinin Banka/Teyit Bankası Adına Düzenlenmesi (Malların İkincil Teminat Olarak Kullanılması)

Uluslararası ticaretin finansmanında kullanılan akreditiflerin finansmanı için akreditifi açan banka ve/veya teyit bankası için mallar akreditifi açan/teyit bankası tarafından ikincil bir teminat olarak kabul edilebilmektedir. Bu nedenle, akreditiflerde, malların sahipliğini gösteren, konişmentoların banka/teyit bankası adına düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Konişmentonun “to order” yani emre düzenlenip, ihracatçının konişmento arkasına ciro vermesi ile taşıma evrakının “hamiline” niteliği kazanması anlamına gelir ve taşıma evrakı kimin eline geçerse mal onun mülkiyetinde sayılır. Müşterinin banka cirosuna gerek duymaksızın malını gümrükten çekmesi riskini taşır. Taşıma belgesinin, Banka/Teyit Bankası adına olmaması, diğer bir ifade ile ithalatçı firma adına/emrine düzenlenmesi şartının akreditifte yer alması, tüm orijinal nüshalar Bankaya gönderilecek olsa bile, banka/teyit bankası için bir risk teşkil etmektedir. Kara, hava veya demiryolu taşımasında düzenlenen belgeler kıymetli evrak olmadıkları için emre değil, nama düzenlenir ve belge üzerinde alıcı olarak görünen kişinin kimliğini ispat etmesi, ordinoyu alması için yeterlidir. Yani ithalatçı firma, adına düzenlenmiş taşıma belgesinin orijinali elinde olmadan, malın alıcısı olduğunu ispatlayarak ordinoyu alabilir ve malı gümrükten çekebilir.

Alınmiş izinler çerçevesinde yurt dışında iş yapan müteahhit firmaların yurt dışındaki işleri ile ilgili mal ve ekipman ihtiyaçlarının karşılanması için 3. ülkelere açılan akreditiflerde, taşıma belgelerinin kimin adına düzenleneceği firma talimatı doğrultusunda belirlenir. Akreditif amirinin Türkiye'de, malın nihai alıcısının başka bir ülkede bulunması ve işlemin özelliği nedeniyle taşıma belgesinin Teyit Bankası adına/emrine düzenlenmesi uygulamada mümkün olmamaktadır. Bu durumlarda

taşıma belgesinin alıcı adına düzenlenmesi gerekir. Bu da malların doğrudan alıcı adına gönderilmesini gerektirmekte olup, malların Banka açısından teminat niteliği kalmamaktadır.

Alınmış izinler çerçevesinde serbest bölgelerde faaliyette bulunan şirketlerin bu bölgelere getirilip sonradan başka ülkelere ihraç edecekleri mallar için veya transit ticaret kapsamında üçüncü bir ülkeden satın alınıp başka bir ülkeye satılacak mallar için açılan akreditiflerde de doğrudan ithalatçı adına düzenlenmesi söz konusu olduğundan, taşıma belgeleri banka/teyit bankası adına düzenlenmediğinden, malların teminat niteliği kalmamaktadır. Ayrıca serbest bölgede yerleşik kişiler lehine açılan akreditifler kapsamındaki mallar serbest bölgeden Türkiye'ye getirilirken, taşıma belgesi düzenlenememekte, çoğunlukla alıcı serbest bölgedeki malını kendi aracına yükleyerek yurda getirmektedir. Bu durumda malın teslimi, alıcı adına düzenlenen basit bir teslim alma makbuzu (simple receipt) karşılığında olmaktadır. Diğer bir ifade ile akreditif konusu mallar Banka/Teyit Bankası kontrolü dışında mallar ithalatçıya teslim edildiğinden, malların teminat olma vasfı zayıflamaktadır. Olası riskler ise belgelerin uygun olup olmadığı incelenmeksizin, mallar gümrükten çekilebilir, İnceleme sonucu belgeler incelendiğinde akreditif şartlarına uygun olmayan bir husus ortaya çıkarsa yani rezerv olarak adlandırılan bir eksiklik olursa, mallar zaten çekilmiş olduğu için ithalatçı rezerv kabul talimatını veya ödemeyi geciktirebilmektedir.

Ayrıca olası bir diğer risk de, ibraz edilen belgelerin, mallarla birlikte gönderilen belgelerden farklı olması halinde, örneğin ibraz edilen konşimentonun banka adına düzenlenirken, mallarla gönderilen konşimentonun müşteri adına düzenlenmesi durumunda akreditif konusu konşimentonun banka veya müşteri emrine düzenlenmesi arasında bir fark kalmamaktadır.

Orijinal Tam Takım Taşıma Belgelerinin Bankaya İbraz Edilmesi (Mallarla Beraber İthalatçıya Gönderilmemesi)

Uygulamada, orijinal konişmento/diğer belgelerin mallarla birlikte gönderilmesi talep edilebilir. Orijinal taşıma belgesinin mallarla birlikte veya doğrudan ithalatçı firmaya gönderilmesi (kaptana veya kamyon şoförüne verilmesi) şartının akreditifte yer alması ihracatçı ve teyit bankası için bir risktir. Tüm orijinal ‘full set’ konşimentoların bankaya ibrazı talep edilmelidir. Kopya da olsa müşteri adına düzenlenen taşıma evrakına istinaden ordino düzeltilmesi - malların vesaikten önce gümrüğe ulaştığı durumda gecikmeden malları çekebilmek nedeniyle talep edilse de- müşteri tarafından gümrükten mallar çekilebilir, malın mülkiyetini temsil eden bir belge olan konşimentonun, mutlaka amir banka/teyit banka üzerine düzenlenmesi ve tüm vesaikin bankaya gönderilmesi şartı – ve genel olarak, akreditif konusu malın ikinci bir güvence olarak düşünülmesi nedeniyle- aranmalıdır. Çünkü malın mülkiyetini temsil eden taşıma belgesinin orijinali firmanın elinde olursa (taşıma belgesi üzerinde alıcı olarak Banka görünse bile), sahte bir ciro yapılarak taşıma şirketinden alınacak ordino ile malın gümrükten çekilmesi mümkün olmaktadır.

Charter Party Konşimento

Her ne kadar aksine bir hüküm belirtilmedikçe ‘charter party’ konşimentolar bankalar tarafından kabul edilmese dahi, malların niteliği nedeniyle, taşıma belgesi olarak “Charter Party” konşimentosu talebi halinde düzenlenen, navlun sözleşmesine dayalı konşimento (charter party konşimento) taşımacı ile yükleyici arasında yapılan taşıma sözleşmesine dayanan ve belirli bir şekle tabi olmayan konşimento türüdür. Taşıma ile ilgili bir anlaşmazlık olduğu zaman tamamen taşıma sözleşmesinin hükümleri geçerlidir. Anlaşmazlık halinde, sözleşme maddeleri gereği, taşıyıcının ödenmeyen navlun bedeli için mallar üzerinde rehin hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle ‘charter party’ konşimento talep edilen akreditiflerde, malların ikincil teminat olma niteliği zayıflayabilir.

Charter Party konişmentolar taşıma şartları taşıyan ile taşıtan arasında belirlenen bir sözleşmeye dayanarak düzenlenen belgeler olduğundan gerek ithalatçının gerekse bankanın mallar üzerinde tasarrufu ve kontrolü bulunmamaktadır. Bu nedenle, bankaların charter party sözleşmelerine taraf olmadıkları gibi bu belge kendilerine ibraz edilse dahi inceleme yükümlülükleri yoktur. İhtilafli durumlarda (örneğin navlun ödenmediğinde) taşıyıcı sözkonusu anlaşmaya dayanarak mallara el koyabilmekte, akreditifte belirlenenden farklı bir limanda boşaltılabilmekte veya mal yolda satışa konu olabilmektedir. Kredi güvencesinin akreditif konusu belgeler olduğu durumda ve genel olarak, akreditif konusu malın ikinci bir güvence olarak düşünülmesi nedeniyle- malın mülkiyetini temsil eden bir belge olan konişmentonun “charter party” olması banka açısından büyük risk taşımaktadır.

Özetle, taşıma belgelerinin banka adına olmaması, malların ikincil teminat olmasından vazgeçilmesi ve ithalatçı tarafından direkt çekilebilmesine olanak sağladığı, (charter party yükleme belgesinde, farklı isim emrine düzenlenmiş olsa dahi sahipliliğin el değıştirebileceğı) riski göz önünde tutulmalıdır.

“House Bill of Loading”, “FCR”

Akreditif şartlarında, yükleme evrakı olarak “House Bill of Loading”, “FCR” alınması isteniyorsa, bu belgelerin sadece akreditife konu malların taşıma komisyoncusu tarafından sevk edilmek üzere teslim alındığını gösterdiği, malların sevk edilmeyebileceğı dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu belgeler yükleme konişmentosu niteliğinde olmadığından malları temsil etmez, mallar sevk edilmeyebilir.

ATR/EURI

ATR (dolaşım belgesi)’nin mallarla birlikte veya direkt olarak ihracatçıya gönderilmesinin talep edilmesinin nedeni; Gümrük işlemlerinde kullanılan bir belge olan ATR olmaksızın malın gümrükten geçmesi mümkün olamamaktadır. Özellikle karayolu ile taşıma yapıldığında, ATR’nin mallar ile beraber gönderilmesi halinde,

TIR gümrük kapısından geçerken gümrükleme yapılmakta ve mallar direkt ithalatçının deposuna indirilmektedir. ATR'nin olmaması halinde, gümrükleme yapılmayan malı, ithalatçı kaçak mal bulundurmak pozisyonuna düşmemek için deposuna indirtmemektedir. ATR belgesi orijinali ile malın çekebildiği veya kopya ATR belgesi ile ordino düzeltildiği örneklerle görüldüğünden bu belgenin mallarla birlikte veya ithalatçıya gönderilmesinin istendiği işlemler bu kapsamda değerlendirilmelidir. Sadece yükleme belgesi değil, ATR/EUR1 ve fatura ile mal çekilmesi bile mümkün olabildiğinden, direkt gönderilen vesaik muhtemel bir risk olarak değerlendirilmelidir.

Sigorta Belgesinin Banka/Teyit Bankası Adına/Emrine Düzenlenmesi

Akreditif işlemlerinde sadece CIF ve CIP teslim şekillerinde sigorta poliçesi ibraz edilmektedir. Diğer tüm teslim şekillerinde (FOB, CFR vb.) akreditif bedeli sigorta bedelini kapsamadığından, sigorta, ithalatçı ve ihracatçı arasındaki akde bağlı olarak yapıldığından, Banka/Teyit Bankası adına veya emrine yaptırılması esastır. Aksi halde malların, akreditif amiri adına düzenlenecek bir sigorta poliçesi kapsamında ya da sigortasız olarak yüklenmesi ve dolayısıyla nakliye sırasında mallara gelecek bir hasarda malların teminat vasfının zayıflaması söz konusu olabilecektir. Bu risklerin ortadan kaldırılması amacıyla, akreditifin açıldığı gün flotan (geçici) sigortanın, yükleme ihbarı geldiğinde ise kati sigortanın yaptırılması gerekmektedir. Gayrinakdi kredi olarak açılan akreditiflerde malların ikincil teminat olarak değerlendirilmesi nedeniyle, kati sigortanın yüklemenin yapıldığı gün yapılmasını teminen, akreditif metnine, yükleme detaylarının yüklemenin yapıldığı gün akreditifin açıldığı bankaya bildirilmesi şartı akreditif metnine konulmalıdır.

Ancak sigortanın ithalatçı firma tarafından yaptırılmak istenmesi durumunda ithalatçı firma tarafından düzenlenen flotan sigorta poliçesinde Bankamız "Daini Mürtehin" sıfatıyla lehdar olarak yer almalı, böylece poliçenin rehin alacaklısının Bankamız olması sağlanmalıdır.

CIF ve CIP dışındaki tüm teslim şekillerinde, sigorta poliçesinin banka adına ve/veya dain mürtehin banka olduğunun tespiti mümkün olmadığından, uygun vesaik ibrazında ödeme yükümlülüğüne karşın, tazmin halinde, bedelin alınamayabileceğinin, (hiç yapılmaması halinde ihracatçının da alamayabileceğinin göz önünde tutulması) ve 'irrespective of percentage' ibaresinin kaldırılması halinde %5 'lik kısmi kayıp halinde, sigorta şirketinin ödeme yapmayacağı göz önünde tutulmalıdır.

Sigortanın ithalatçı emrine veya boş cirolu (blank endorsed) olarak düzenlenmesi talebinde, nakliyat sırasında mal hasar görürse, uygun vesaik ibrazında ödemekle yükümlü olan bankamız sigorta şirketinden mal bedelini tahsil edemeyebilir, Sigortanın, ithalatçı tarafından “Daini Mürtehin Bankası A.Ş.” olarak CIF veya CIP değerinin %10 fazlasıyla ve tüm riskleri (all risks) kapsayacak şekilde yaptırılarak bankamıza ibrazı gereklidir.

Sigorta poliçesinin bankamız emrine düzenlenmemesi, malların hasara uğraması durumunda bankamızın alacaklı konumunu kaybetmesine neden olabilir. Muhtemel diğer riskler ise: malların dar kapsamlı teminat altına alınması gereken minimum değer olan malların CIF veya CIP değerinin % 10 fazlasıyla sigortalanmaması veya malların hiç sigortalanmaması olarak sıralanabilir.

Diğer Hususlar

Ex Works Teslim Şekli

Ex-Works teslim şekli ile içeren akreditiflerde, ithalatçının malları direk olarak ihracatçının iş yerinden/üretim tesisinden kendisinin alması öngörüldüğünden, yükleme belgesi talep edilmeyebilir. Bu ödeme şeklini içeren akreditifler de bu madde kapsamında değerlendirilmelidir. D teslim şekillerinde ise ithalatçının ülkesinde teslim yükümlülüğünün olduğunu bilerek, sigortanın ihracatçı tarafından veya ithalatçı tarafından yapıldığından emin olunmalıdır.

Belgelerin İbraz Edildiği Şekilde Kabul Edilmesi Şartı (“Documents Acceptable As Presented”)

Şart koşulan vesaik şekil ve içerik şartları bankamız açısından hiçbir risk unsuru içermese dahi, bu ibare, belirlenen tüm şartları hükümsüz hale getireceğinden yukarıda – riskleri belirtilen- şekilde düzenlenen vesaikin de bankaca kabul edilmesi ve vesaik rezerv koyma hakkının ortadan kalkması riskini taşır.

Bayat Vesaikin (“Stale Documents”) Kabulüne İzin Verilmesi

Akreditifte şart koşulan vesaikin, ibraz süresinden sonra ibraz edilmesi halinde, vesaikin bankaca akreditif tahtında kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Bankanın vesaikin ibraz süresi üzerindeki, dolayısıyla akreditifin kullanılıp kullanılmayacağı üzerindeki kontrolünü ortadan kaldırır. Hassas bir mal ithali sözkonusu ise, vesaikin geç ibrazı malın geç çekilmesine neden olduğundan malın bozulmasına neden olabilir, mallar gümrükte uzun süre bekleyebileceğinden, malların millileşme riski vardır.

Akreditif Lehdarı Dışında 3.Taraf Tarafından Düzenlenen Belgelerin Kabulüne İzin Verilmesi (‘Third Party Documents Acceptable’)

Akreditif metninde yer alan tarafların dışında kalan 3. kişilerin düzenlediği vesaikin kabul edilmesi anlamına gelir. Akreditife taraf olmayan kişilerce düzenlenmiş olsa da bankamızın bu tür evraka rezerv koyma hakkını ortadan kaldırır.

Karşılıklı (Back-to-Back) Akreditif Talebi

Dönülemez bir ihracat akreditifinin lehdarı ihraç edilecek malları bir başka ülkedeki üreticiden temin edebilir. Bu durumda işlem **transit ticarete** dönüşür ve lehdar aracı firma durumuna geçer. Lehdar, yani aracı firma, işlemi gerçekleştirebilmek için diğer ülkedeki satıcı adına akreditif açtırmak durumundadır. Bankasına akreditif açtırmak için başvurduğunda, bankaya bu akreditifin teminatı olarak kendi adına açılmış ihracat akreditifini gösterir. İşte böyle bir ihracat akreditifine dayanılarak açılan ithalat akreditiflerine karşılıklı akreditifler denilir. İhracat akreditifinin lehdarıyla it-

halat akreditifinin amiri aynı kişi yine aynı şekilde ihracat akreditifinin ihbar/teyit bankasıyla ithalat akreditifinin amir bankası aynı bankadır. Ayrıca aracı banka karşılıklı akreditifi açarken ilk ihracat akreditifine teyidini eklemelidir. Bilindiği gibi eğer teyidini vermezse, dönülemez akreditiflerde değişiklik yada iptal için amir başvurur, bu başvuruyu amir banka ve lehdar birlikte onaylarlar. Ancak böyle bir durumda ihbar bankasının onayı alınmaz. İşte bu nedenle, aracı banka kendi güvenliği açısından ve işleme hakim olabilmesi, yapılan değişiklikleri yada alınan kararları bilmesi açısından ihracat akreditifine teyidini eklemelidir. Bilindiği üzere, teyitli akreditiflerde değişiklik yada iptaller için amir başvurur bu başvuruyu, amir banka, lehdar ve ihbar/teyit bankası birlikte onaylarlar. Sonuçta yapılacak değişiklik her üç tarafa da bildirilir, birinin bile onayı olmasa, değişiklik yada iptal gerçekleşemez. Ancak akreditife teyit verme olayı aracı bankaya ek bir güven getirirken beraberinde sorumluluklarda getirmektedir. Çünkü aracı banka, ihracat akreditifinin teyit bankası, karşılıklı akreditifinde amir bankası olarak çift taraflı gayrikabirücu ödeme yükümlülüğü altına girmektedir. Bu nedenle bankalar risklerinin karşılığı olarak yüksek komisyon talep etmekte, buda bu tür akreditiflerin uygulamadaki kullanılrlığını azaltmaktadır. Uygulamada karşılıklı akreditifler yerine tercih edilen akreditifler devredilebilir akreditiflerdir.

Akreditifin Herhangi Bir Bankada Kullanılabilir Olarak Açılması ('AVAILABLE WITH ANY BANK')

Herhangi bir bankada kullanılabilir 'available with any bank' olarak açılan bir akreditifin, akreditifi açan bankanın, (belgelerin yolda kaybolması halinde dahi, ödeme yükümlülüğü devam edeceğinden) mümkün olduğunca 'any' bank talepleri yerine, spesifik banka ismi veya birkaç banka ile sınırlanması uygun olacaktır, bunun mümkün olmaması halinde ise müşteriden, bu nedenle doğabilecek zararın tazmin edileceğine dair bir taahhütname alınması uygun olacaktır. Taahhütname örneği, “Bankanız nezdinde açılan/açılacak olan, yukarıda dökümü yapılan akreditif işlemimiz ile ilgili olarak akreditifin açıldığı ülkedeki tüm muhabir banka/bankalar

InTradersInternationalTradeAcademicJournalVol.2Iss.1 e-ISSN-2667-4408

www.intraders.org

tarafından Bankanıza aynı yükleme ile ilgili birden fazla vesaik ibraz edilse dahi bu vesaik ile ilgili olarak ileride gerek Bankanızın ve gerekse firmamıza atfedilmesi gerekip de, Bankanızdan talep edilecek yükümlülüğü ve ödemeyi, herhangi bir ihtar veya ihbar gerekmeksizin Bankanıza derhal ve ilk talebinizde ödemeyi veya yükümlülüğü yerine getirmeyi; ayrıca Bankanızın bu akreditifle ilgili olarak doğmuş ve/veya doğabilecek her türlü zarar ve ziyanını da Bankanıza ödemeyi gayrikabirücu kabul, beyan ve taahhüt ederiz.”

Literatürde Teyitli Akreditiflerle İlgili Araştırmalar

Akreditiflerde, uygulamada ödeme talebinin dürüst olmaması nedeniyle, alıcının ödemeyi durdurması için ihtiyati tedbir kararı alınmasının hukuki yönden incelenen araştırmasında, hangi hallerde akreditif bedelinin ödenmesinin durdurulabileceği incelendiği çalışmada, uygulamada, ödemenin durdurulması için ihtiyati tedbir kararı alınması durumunda, akreditifi açan bankanın yanı sıra, yurt dışındaki teyit bankasının da ödemeyi durdurulması talep edilmektedir. Ancak yurt dışındaki teyit bankası için bir yaptırım söz konusu olmadığından uygulanamamaktadır (Çabri, 2015). İhbar bankasının Türkiye’de olması ise ihbar bankasına karşı TBK m.507/III, 509/I maddesi gereği Türkiye’deki ihbar bankasına karar uygulanabilse de, ihbar bankasının yurt dışında olması halinde, aynı teyit bankasının yurt dışında olması durumunda uygulanmasının çok zor olduğu olacağı belirtilmiş, ve ihtiyati tedbir kararlarının da yabancı bir ülkede tanınmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir (Kaya, 1995).

Yurt dışında bulunan teyit bankasına tedbir kararının uygulanamaması nedeniyle, teyit bankasının yaptığı ödemeyi akreditif bankasından rücu hakkı nedeniyle talep etmesi durumunda ise akreditif bankası ödemeyi yapmak zorunda kalmaktadır (Çiray, 2009). Çünkü artık talep teyit bankası ile akreditif bankası arasındaki sözleşmeden doğan rücu hakkı olup, bu alacak artık lehdarın değil, teyit bankasının alacak hakkı olduğundan ödenmesi gerekmektedir (Demir, 2007). Teyit bankasının yurt dışında

bulunması durumunda ihtiyati tedbir kararı ile ödeme emrinin durdurulması söz konusu olmamaktadır.

Teyit bankası ile ilgili olarak, Yargıtay (2000)'ın verdiği karara göre, teyit bankasının, akreditif bankasının yanı sıra ikinci bir akreditif bankası gibi lehdara karşı bağımsız bir yükümlülük üstlendiğini, yani akreditif bankasının borcunu ödememesi halinde garantör ve borcunu ödemek değil, lehdara karşı, mücerret, asli ve bağımsız bir borç taahhüdü altına girdiğini ifade etmektedir. İsviçre Federal Mahkemesi, İsviçre Kanuna göre, teyit bankasının, akreditif bankasına rücu hakkı olup, akreditif şartlarına uygun vesaik ibrazı halinde, ödeme/harcamalarını akreditif bankasının ödemesi gerekmektedir. Çünkü teyit bankası ve akreditifi açan banka arasında bir vekalet ilişkisi vardır. Başka bir deyişle, akreditifi açan banka, teyitini eklemesini talep ederek, teyit bankasına vekalet vermektedir. Teyit bankası da teyitini ekleyerek, vekili olarak hareket etmektedir. Ancak teyit bankası ile amir arasında ise akdi bir ilişki bulunmamaktadır (Reisoğlu, 2005).

Özçelik ve Kılıç (2016) akreditif ödemelerinde ihracatı yapılan mallarla ilgili ibraz edilen belgelerin uyumsuzluğu nedeniyle ödemelerin gecikeceği bu nedenle ihracatçıların uygun vesaik ibraz etmelerine önemine dikkat çekmiştir.

Polat (2008), Kring (2009) ve Kodalak ve arkadaşları (2015) çalışmalarında, ICC 600 Sayılı yayın ile uygulamadaki değişiklikleri ve tarihçesini ele almıştır. Tarihçede, teyit bankası ile ilgili olarak tüm tarafları ilgilendiren Banco Santander ve Banque Paribas arasında yaşanan vadeli akreditif iskontosu sorununda, vadesinden önce akreditifi iskonto eden teyit bankasına, sahtecilik nedeniyle vadede ödeme yapmayan akreditif bankasını haklı bulan mahkeme, teyit bankasının vadesinden önce iskonto yaparak ödeme yapmasını kendi riski olarak kabul ederek, sahtecilik nedeniyle, akreditifi açan bankanın teyit bankasının yaptığı ödemeyi ödemekle yükümlü olmadığı sonucuna varması üzerine 600, madde 35'de bir kez daha, görevli bankanın ibrazı karşılıklı veya iştirak etmiş olup olmadığına bakılmaksızın ve hatta belgelerin

bankalar arasında yolda kaybolması halinde dahi akreditif bankasının veya teyit bankasının ibrazı karşılıyarak, görevli bankayı ramburse etmesi gerektiğine yer verilmiştir.

Yurtsever (2010) ise çalışmasında, bankaların tahsil ettiği komisyon ve vergileri eleştirerek, alt ve üst limitlerin getirilerek, standart bir uygulama olması gerektiğini önermektedir.

Yeşilyaprak (2018) çalışmasında, Türkiye’de bankaların, ülke riski, yetersiz muhabir ağı, limitin dolu olması vb. nedenleri ile teyit veremedikleri verilemeyen akreditiflerin, ‘akreditif teyit sigortası’ ürünü ile sigortalanması halinde, ihracat hacimlerinin artabileceğini öne sürmektedir.

Köksal ve Genç (2019) ülke riskleri ile ilgili yaptıkları araştırmada, Türk Eximbank’ın, ihracatı teşvik için ihracat kredi sigortası kullanımının ihracatı olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Geçer (2018) Eximbank’ın kredi kullandırımı ile ilgili çalışmasında, ihracatçıların Eximbank’dan kredi kullanabilmeleri için önce kendi bankalarından kredi teminat mektubu ibraz etmeleri gerektiğine dikkat çekerek, Eximbank’ın kredi yetkisini dolaylı olarak bankalara verdiğini öne sürmektedir.

Alawi (2015) ise Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık (İngiltere) yaklaşımlarını incelediği araştırmasında, Uluslararası Akreditif işlemlerinin İngiliz Kanunlarında, vaka bazında ele alındığını oysa Amerikan Ticaret Kanunu 5.no.lu kanun kapsamında ele alındığını belirterek, akreditiflerin bağımsızlık prensibini bu farklı yaklaşımlar ile inceleyerek, sahteciliğin tanımının nasıl istisna tutulduğunu ve sahteciliğin kanıtlarının İngiliz ve Amerikan yasalarında akreditif uygulamalarında nasıl tanımlandığını araştırmıştır.

Ekonomik yaptırımlar ile ilgili çalışmalarında, Aygül ve Çelenk, (2018), AB ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan ekonomik yaptırım kararlarının akreditifler üzerindeki etkisi incelenerek, bu doğrultuda bankalar tarafından akreditiflere konulan ambargo kayıtları ve yol açtığı sonuçlar incelenmiştir.

Akreditif metinlerine eklenen ekonomik yaptırım ile ilgili klozların, akreditifin uluslararası ICC kurallarının dışına çıktığı ve Türk hukukuna tabi olan bir akreditifte, Türk Mahkemelerinin de akreditif sözleşmesindeki ekonomik yaptırım klozlarını dikkate alarak karar verebileceklerine öne sürülmektedir.

Sonuç

Uluslararası ticaret finansmanında hem ithalatçı hem de ihracatçı için diğer ödeme yöntemlerine göre daha güvenilir bir yöntem olarak kullanılan akreditifler, akreditifi açan bankanın ihracatçıya/satıcıya, akreditif şartlarına uymak ve şart koşulan uygun belgelerin ibrazı karşılığında ithalatçıdan bağımsız olarak bir banka ödeme taahhüdü sunmaktadır. Ancak akreditifi açan bankanın veya bankanın bulunduğu ülke riskinin yüksek olması durumunda, uygulamada, genellikle ihracatçının bankasının aynen akreditifi açan banka gibi ihracatçıya ödeme taahhüdünü sunduğu teyitli akreditifler kullanılmaktadır. Teyitli akreditiflerde, akreditifi açan bankanın yanı sıra, akreditife teyit ekleyen ikinci bir bankanın, birbirinden bağımsız olarak lehdara yani ihracatçıya ödeme taahhütleri nedeniyle, teyitsiz akreditiflerde ihracatçı sadece akreditifi açan bankanın yani bir bankanın ödeme güvencesi varken, teyitli akreditiflerde ise iki farklı bankanın birbirinden bağımsız ödeme taahhütüne sahiptir. Böylece ihracatçıların ülke riskleri nedeniyle, girmekten imtina ettikleri ülke riski yüksek pazarlara girişleri sağlanabilmiş, dış ticaretin artmasına katkıda bulunan bir yöntem olan teyitli akreditiflerin kullanımı ile bu pazarlara giriş mümkün olabilmektedir. Ancak uluslararası kurallara göre düzenlenen akreditiflerin, bu güvencelerinden yararlanmak için dikkat edilmesi gereken hususların ele alındığı bu çalışma sonucunda, özellikle malların sahipliğini gösteren taşıma belgelerinin, ithalatçı adına değil, bankalar adına ya da emrine düzenlenmesi ve sigorta belgelerinin de aynı şekilde bankalar emrine düzenlenerek, özellikle tam takım yükleme belgelerinin, mallarla ithalatçıya değil, direk bankalara ibraz edilmesi çok önemlidir.

Ayrıca teknik bir konu olan, uluslararası spesifik kurallara tabi olan akreditiflerin

açılış aşamasından, belgelerin hazırlanması ve ibrazına değin, bu konunun uzmanı dış ticaret uzmanları ile çalışmak olası riskleri, malların geç teslimi ödemenin gecikmesi vb. olayları minimize edecektir.

Kaynakça

- Alavi, H. (2015). Autonomy Principle and Fraud Exception in Documentary Letters of Credit, a Comparative Study between United States and England. *International and Comparative Law Review*, 15(2), 47-68.
- Aydin, N., et al. (2012). Finansal Yönetimi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2577.
- Aygül, M., & Çelenk, B. V. (2018) Ekonomik Yaptırımlar ve Akreditif. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Customs, I. U. Practice for Documentary Credits, 2007 Revision, ICC Publication No. 600. The International Chamber of Commerce, Paris.
- Çabri, S. (2015). Akreditifte Temel İlişkiden Doğan Borcun Hiç veya Gereği Gibi İfa Edilmemesinin Akreditif İlişkisine, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 615-644.
- Çiray, F.C. (2009). Akreditifte Bankaların Hukuki Bakımdan Sorumlulukları, MÜBSE, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Demir, G. (2007). Vesikalı Kredilerde (Akreditifte) Hile Kuralı, DEÜSBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Geçer, T. EXİMBANK ‘TEMİNAT MEKTUBU’TOPLAMA BANKASI MI?. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 81-86.
- ICC Yayınları. (2013). International Standard Banking Practice, 2013 Revised, Publication Number 745E.

International Uniform Customs, (2007). Practice for Documentary Credits, 2007 Revision, ICC Publication No. 600. The International Chamber of Commerce, Paris.

İsviçre Kanunu, IBK 402/1, TBK 394/1 maddesi (BGE 78 II 51)

Kaya, A. (1995). Belgeli Akreditifte Lehtarın Hukukî Durumu, İstanbul 1995.

Kodalak, O., Topal, B., & Dizkirici, A. S. (2015). Dis Ticarete Akreditifli Ödemeler: UCP 600'e Göre Bankalarda Güncel Örnek Uygulamalar/Letter of Credits in Foreign Trade: Current Applications at Banks According to UCP 600. *Journal Of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(3), 68.

Köksal, C., & Genç, E. G. (2019). İhracat Kredi Sigortalarının İhracat Değeri Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş Ülkeler Üzerine Bir Panel Veri Analizi. *Maliye Finans Yazilari*, 33(111).

Kring, F. B. (2009). Milletlerarası Ticaret Odasının Akreditifle İlgili Son Düzenlemesi Yeknesak Kurallar 600 (Ucp 600) ve Uygulamaya Getirdiği Bazı Yenilikler.

Meral, Y. (2018). Documentary Risk in International Trade. In *Strategic Design and Innovative Thinking in Business Operations* (pp. 413-431). Springer, Cham.

Meral, Y. (2019). Strategic Management of Finance and Role of Documentary Credit. In *Handbook of Research on Global Issues in Financial Communication and Investment Decision Making* (pp. 395-416). IGI Global.

Meral, Y. (2019). Stratejik finansal yönetimde teminat mektupları ve teminat (standby) akreditiflerinin rolü. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, İTÜSBD, Cilt 18, Sayı 35.

Özkan, Ö., Özçelik, O., & Kiliç, S. (2016). Important and Critical Issues of Complying Presentation Based Upon Letter of Credit (L/C) Payment. *Journal of International Trade, Logistics and Law*, 2(2), 73.

Polat, A. (2008). Uluslararası ticarete akreditifli ödemeler ve UCP 600.

IFS. (2013). The guide to documentary credits. IFS School of Finance.

Yargıtay, (2000). 12.HD., 14.11.2000, 16851/17973, YKD, Mart, 2001, s.377.

Yeşilyaprak, M. (2018). Akreditif Teyit Sigortası'nın Türk Finansal Kesiminde Uygulanması ve Muhtemel Etkileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 927-950.

Yurtsever, H. (2010). Uluslararası Ödeme Şekillerinde Bankalarca Alınan Komisyon ve Vergi Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Ege Academic Review*, 10(3).